

ИСИДОР БАЈИЋ (1878, Кула–1915, Нови Сад)

Исидор Бајић је рођен у малом живописном месту Кули (у данашњој Бачкој) 1878. године, у време када се *певало песникујући и песниковало певајући*, како каже Младен Лесковац, књижевник, преводилац и историчар књижевности. Исидоров отац Владимир Бајић је био локални чиновник. Млади Исидор је завршио Велику српску православну гимназију у Новом Саду, где је, уз опште предмете, учио виолину и клавир. Рано је почео да компонује, већ као ученик шестог разреда, а две године касније дириговао је гимназијским хором. У овој Гимназији је добио прве подуке из музике од стране професора Јована Грчића. Студирао је права на Универзитету у Будимпешти од 1897. до 1899. године, а ове студије је прекинуо због музичких студија, али их је завршио касније, 1909. године у Клузу. У Будимпешти је дириговао Академским хором и оркестром, као и Српским занатлијским певачким друштвом *Слога*. Своје прве хорске композиције писао је у просторијама *Текелијанума*, дома за младе српске студенте у Будимпешти. Дириговао је гимназијалцима на православним богослужењима у српској цркви.

Студирао је композицију код професора Ханса Кеслера на Музичкој академији у Будимпешти од 1899. до 1901. године. У оквиру *Конгреса угарских композитора и музичких педагога* 1901. године Бајић је одржао предавање о српској народној музици, православном појању и музици за игру. Из Будимпеште је писао свом учитељу Јовану Грчићу да се залаже за пропагирање српских композитора у Мађарској: *Ја сам био тако сретан да сам знао заинтересовати, поред других и Sag Josyefa, уредника Zenelar-a и Altanos zeneszeti lexicon-a, за српске музичке ствари, па не само то него ми је обећао да ћу у свом новом делу, које ће у више од 30 свезака изаћи, моћи донети и приказати све лепо што се односи на српску музику. Донеће, наиме, животопис свих српских музичара заједно са фотографијама њиховим, приказаће главније моменте нашег народног живота, где музика игра какву улогу. Једном речју – приказаће све што се на српску музику односи.*

По завршетку школовања, вратио се у Нови Сад и радио је од 1901. до 1915. године као редован учитељ у Великој српској православној гимназији, где је предавао музику, појање и певање, дириговао хоровима, припремао музичке програме за Светосавске беседе и писао музику за сценска дела. Његов некадашњи учитељ Грчић је у једном писму о Бајићу рекао: *До године 1914, до пред светски рат, Бајић је за тринаест светосавских беседа спремио распоред и руководио ученике. Одмах о првој својој беседи, на Св. Саву 1902. године, постигао је врло леп успех и био је у јавности похваљен. Нарочито стога што је у распоред уврстио махом српске оригиналне композиције. На програму су уз њега били заступљени: Пачу, Остојић, Бинички, Маринковић, Мокрањац, Јоксимовић и црногорски кнежеввић Марко Петровић – Његош... Бајић је већ у своју другу беседу 1903. унео у програм и Моцарта, Хајдна и Вагнера, за трећу Менделсона и Брамса, па и свог будимпештанског професора Кеслера... Помагао је даровитим ученицима у њиховим првим композиторским корацима. Као резултат Бајићевог педагошког рада настао је Пројекат за промену учења појања и певања у Великој српској православној гимназији 1912. године. У скоро свим периодичним часописима и дневној штампи тога времена, као што су *Бранково коло*, *Летопис Матице српске*, *Застава*, *Слога*, објављивао је текстове из области музике и музичке педагогије. Неке од тих студија треба издвојити јер оне говоре у*

прилог о Бајићу као озбиљном теоретичару музике и музичком педагогу: *Певање као педагошко средство и корист његова; Како треба учити музику у препарандији и богословији; Наше црквено појање* и друге. Низ чланака о Савезу српских певачких друштава проузроковали су оштру јавну полемику са композитором Петром Коњовићем. Покренуо је нотну едицију *Српска музичка библиотека* и часопис *Српски музички лист* у историји српског издаваштва, хронолошки, трећи музички лист у Срба. Бајић је писао о овом подухвату својим савременицима, истичући колико је важно унапредити квалитет српских певачких друштава и сачувати национално благо које се крије у њиховим архивама: *'Српски музички лист' покушаће да утиче на живот наших певачких дружина. Доносиће у редовима својим све оно што је потребно да знају коровође и певачи, председници и часници друштва, па да се читав рад друштва не протегне само на припремање за беседе и игранке, него и на што корисније и потребније. Покушаће да утиче на то да се у сваком певачком друштву заведе школа за нотну певање. 'Српски музички лист' покушаће да створи изворе да наша певачка друштва могу лако и јефтино добити ноте које су за певање потребне. Покушаће да створи 'Савез певачких дружина', који ће се старати за потребе друштава. Док то не дође, олакшаће 'Српски музички лист' нашим певачким друштвима тако да ће се у Српској музичкој библиотеци у прилогу доносити песме и композиције за мушки и мешовити збор. 'Српски музички лист' покушаће да скупи до сада све српске композиције које се у рукописима по архивама наших певачких друштава налазе...* Аутор је више музичких уџбеника, разних објављених и рукописних текстова о музичком животу, певачким друштвима, црквеном појању, школском и музичком просвећивању, о раду својих савременика, о концертима... Компоновао је једну оперу *Кнез Иво од Семберије* 1911. Године, према историјској драми Бранислава Нушића, која садржи елементе романтичарске и веристичке опере, затим оперете: *Седам гладних година; Ксеније и Ксенија*, музику за позоришне комаде: *Сеоска лола; Чучук Стана; Дивљуша; Шаран; Пркос; Ракија; Максим Црнојевић; Горски вијенац; Златија; Мена; Сваком своје; Сан деспота Ђурђа у Хебу; Ускочкиња; Страшан дан* и друге. Бајић је и аутор прве српске симфоније коју је посветио Кнезу Милошу Обреновићу. Његово обимно композиторско стваралаштво обухвата и песме за глас и клавир, клавирске минијатуре, хорске и оркестарске композиције, тамбурашке сплетове, дела за камерне ансамбле, а бавио се и мелографским радом. Бајић не припада врху српског музичког стваралаштва, али велику заслугу има као музичар и културни посленик у тадашњем целокупном музичком животу. Многе његове песме које су извођене на сцени Српског народног позоришта данас се певају и сматрају се народнима: *Била једном ружа једна; Јесен стиже, дуђо моја; Шкрипи ћерам; Српкиња; Еј, ко ти купи* и многе друге. Драгутин Гостушки је једном приликом о Бајићу рекао: *Бајић спада у оне благословене музичаре који су, уместо да стекну велико име, отишли у анонимност. То значи да су се Бајићеве мелодије толико стопиле са народним музичким осећањима, да су збиља и сматране народним, па је композитор неоправдано заборављен.* Као типичан композитор из народа и за народ, Бајић је веома био посвећен и раду са тамбурашким саставима на овим просторима, те је и своје Светосавске беседе уврштавао у програм тамбурашких састава, а учио је и новосадске гимназијалце да свирају овај занимљив инструмент прелепог звука који је и тада био, а и данас је, звучни симбол Војводине. Бајићев ученик Светолик Пашћан је сведочио о Бајићевој посвећености тамбури: *У Војводини толико популарна тамбура била је инструмент гимназиста већ у првим данима наше гимназије, а често и узрочник дисциплинског поступка против неких ученика који у свом младалачком*

расположењу нису могли да се обуздају. Иса Бајић је добро свирао тамбуру још као гимназиста и он је увео тамбурашки оркестар и у програме беседа од 1902. до 1911, а на светосавској беседи 1907. појавио се на подију оркестар од 70 тамбураша, свирајући Исину 'Свиту српских народних песама'.

Бајићево стваралаштво пратиле су још за његовог живота оштре критике присталица тадашњег модерног смера у музици, посебно Петра Коњовића и Милана Сакса. Те критике су нарочито подвучиле дилетантске црте и несавременост у Бајићевим композицијама. Према степену и мерилу тадашњег западноевропског стваралаштва, Бајић је одиста био у раскораку с временом утолико што је у доба настајања европске Модерне, која се оштро супростављала мелодијским принципима романтичара и вериста, одлучно стајао на линији мелодије као главног чиниоца у музичком изразу. Очигледно је да је Бајић тежио простонародном и простосрдачном изразу и да је у томе успевао. Написао је и објавио два уџбеника *Клавир и учење клавира* 1901. године и *Теорија правилног нотног певања* 1904. године. Записивао је народне и српске црквене мелодије и користио их у својим композицијама за клавир, у хорским делима, комадима са певањем и у опери *Кнез Иво од Семберије*. Са коликом посвећеношћу је Бајић радио на мелографисању народних мелодија може да посведочи Милоје Милојевић, први српски доктор музикологије: *Жудња за песмом свога рода одвела га је у народ и као некада Корнелије Станковић и Стеван Ст. Мокрањац, Исидор Бајић је пошао из села у село, од песме до песме и познао душу нашег човека у радости и болу, у тузи и уздању и научио се од њега новом изразу. Нарочито пред крај свог живота, пошто је у својим записима имао записане и народне мелодије из јужних крајева, из постојбине Коштане. Српско црквено појање је упоређивао са појањем других народа на путовању за Хиландар са хором карловачких богослова у лето 1911. године. Обраћао се лично Лукијану Богдановићу, православном Епископу будимском, у вези са предлогом за редиговање српског црквеног појања 1907. године.*

Био је активно ангажован као члан Економског одбора Друштва српског народног позоришта и дугогодишњи члан Почасног одбора истог друштва, у којем су, поред њега, били ондашњи реномирани културни посленици: Јован Хаџић, Антоније Хаџић, Ђура Јакшић, Михајло Полит-Десанчић и други. Основао је Музичку школу 1909. године у Новом Саду која и данас ради под његовим именом, после Школе пјенија Александра Морфидиса-Нисиса, прву институцију тога типа на тлу Војводине. Бајић је овом питању прилазио веома озбиљно, сматрајући да једна средина као што је Нови Сад треба да има музичку школу у којој ће се народ музички описменити и самим тим културно уздигнути. О музичкој школи Бајић је рекао: *У Музичкој школи мора сваки ученик учити и спремати се за час — не ослањати се на учитеља, а сам ништа не радити. У Музичкој школи ђак се упућује на самосталан рад и дужност, а то утиче на васпитање карактера дететова. Ученик је сигуран да ће добити добру наставу. Музичка школа свестрано васпитава ученика. Она, не само да учи ученика добро свирати него, учећи га теорији музичких наука, васпитава га да музику као науку разуме и да у њој ужива. У Музичкој школи ученик има прилику да се упозна са музичком литературом. Васпитање музичко је у школи много јефтиније него иначе. Музичка школа је културни завод који има озбиљан задатак и који је пред јавности одговоран за успех.*

Своје недостатке у композиторском умећу је Бајић и сам осећао, што се види из једног писма упућеног рођаку у Београд, у коме пише да би желео да добије стипендију од Српске владе или од Двора да би могао да оде у иностранство да настави да се усавршава у студијама музике. Бајић је тада чак очајан и незадовољан тадашњим условима живота у Новом Саду да, даље, у писму каже: *Зашто хоћу да напустим ово моје место, мислим да ће ти бити јасно кад ти кажем да у Новом Саду немам доста музичког живота. Поред тога, околина је тако немузикална и усто тако незгодна, да ми се у њој не мили живети.* Таква незадовољства и такав губитак самопоуздања често су се јављали код Бајића, али су се и лако губили после постигнутих успеха.

Умро је 1915. године у Новом Саду.

Од 2002. године у Новом Саду се на сваке две године организује Међународно пијанистичко такмичење меморијал *Исидор Бајић*.

Његова заоставштина, у којој су композиције, списи из теорије музике и музичке педагогије, као и епистоларна кореспонденција са савременицима налази се у Архивском одељењу композиторских легата у Музиколошком институту Српске академије наука и уметности.

Данас, Музичка школа коју је он основао почетком прошлог века, са поносом носи његово име и призната је као једна од најбољих музичких школа на овим просторима, чији ученици освајају дуги низ година највиша признања у земљи и иностранству.

Музички примери:

Исидор Бајић: [Српкиња](#), нумера из опере *Кнез Иво од Семберије*, Новосадски камерни хор, диригент Војислав Илић;

Исидор Бајић: [Сање](#), комад за клавир соло, Александар Ђермановић, клавир.